ROMÂNIA
CONSILIUL DE MONITORIZARE A IMPLEMENTĂRII CONVENȚIEI ONU PRIVIND DREPTURILE PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI
Autoritate autonomă sub control Parlamentar

Str. Nerva Traian nr. 3, sector 3, București; tel. +40 21 371 27 66; fax +40 21 371 27 58;
e-mail: secretariat@consiliuldemonitorizare.ro; web: www.consiliuldemonitorizare.ro

Nr. 1108/04.08.2021

APROB,

PREȘEDINTE

Dr. Emanuel Gabriel BOTNARIU

RAPORT

privind vizita desfășurată la Centrul de Recuperare și Reabilitare Neuropsihiatrică Sasca Mică - Casa Oskar, str. Principală nr. 2, sat. Sasca Mică, com. Cornu Luncii - Suceava

Sumar :

Raport întocmit ca urmare a vizitei inopinate la Centrul de Recuperare și Reabilitare Neuropsihiatrică Sasca Mică - Casa Oskar, loc. Sasca Mică, com. Cornu Luncii - Suceava, efectuată conform prevederilor art. 11, alin. (1) din Lg. 8/2016, privind înființarea mecanismelor prevăzute de Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități și este structurat pe trei etape, după cum urmează:

I. Cadrul general și organizarea vizitei
II. Constatările rezultate din vizita efectuată
III. Recomandări

I. Cadrul general și organizarea vizitei

Președintele Consiliului de Monitorizare, prin Ordinul nr. 21/13.05.2021, a dispus efectuarea unei vizite de monitorizare inopinate în perioada 26.07.2021 - 30.07.2021 la Centrul de Recuperare și Reabilitare Neuropsihiatrică Sasca Mică - Casa Oskar, sat Sasca Mică, com. Cornu Luncii, județ Suceava.

Din echipa de vizitare au făcut parte doamna Dumitrescu Monica - inspector în cadrul Consiliului de Monitorizare, în calitate de coordonator al echipei, doamna Chivu Adriana Petruța - Nedelea Gabriela Petruța - experti independenti, reprezentanți ai societății civile.

II. Constatările rezultate în urma vizitei de monitorizare.

1. Descrierea serviciului social

Centrul de Recuperare și Reabilitare Neuropsihiatrică Sasca Mică, denumit în continuare și ,,centru", este o instituție fără personalitate juridică, destinată persoanelor adulte cu dizabilități, din cadrul furnizorului de servicii sociale D.G.A.S.P.C. Suceava, ce se află la o distanță de 13 km de municipiul Fălticeni, dna. M. F. fiind sef centru.

Centrul are o capacitate maximă de 390 locuri, în care sunt instituționalizați 330 de beneficiari, dintre care 111 se află în Casa „Oskar"

Potrivit materialului de prezentare a centrului pus la dispoziția echipei de vizitare de șeful centrului, misiunea acestuia este asigurarea găzduirii, îngrijirii, recuperării, reabilitării și reinserției sociale și profesionale pentru persoanele adulte cu handicap, pentru o perioadă determinată sau nedeterminată, în funcție de tipul nevoilor individuale ale beneficiarilor.

Activitatea centrului se desfasoară în baza licenței de funcționare eliberată de Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice în data de 12.04.2006 sub seria LF nr. 0005413, fiind autorizat să funcționeze pe o perioadă de 5 ani, de la data de 04.01.2016 până la data de 04.01.2021.

Din analiza documentelor prezentate, echipa de vizitare a constatat faptul că Agenția Județeană de Plăți și Inspecție Socială a propus în Raportul de Constatare nr. 13/29.01.2020, **suspendarea acreditării serviciului social pe o perioadă de 3 luni, începând cu data de 04.02.2020**, dispunând ca, în perioada menționată, furnizorul/conducătorul serviciului social să finalizeze demersurile privind planul de restructurare a centrului și obținerea avizului Autorității Naționale pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții (ANDPDCA) și aprobarea planului prin hotarâre a Consiliului Județean. Prin Decizia nr. 474/06.03.2020 emisă de președintele A.N.D.P.D.C.A. a fost suspendată acreditarea centrului în perioada 04.02.2020-04.05.2020.

Cu toate că la data efectuării vizitei de monitorizare, perioada de valabilitate a licenței de funcționare a centrului era prelungită până la finalul stări de alertă, în temeiul prevederilor art.4 alin.(5) din Legea nr.55/2020 privind unele măsuri pentru prevenirea și combaterea efectelor pandemiei de COVID-19, cu modifiările și completările ulterioare "Valabilitatea documentelor eliberate de instituțiile și autoritățile publice, precum și de entitățile private autorizate conform legii se menține pe toată perioada stării de alertă, precum și pentru o perioadă de 90 de zile de la încetarea acestei stări", personalul centrului a susținut că licența de funcționare a fost revocată în anul 2020, iar nu suspendată, astfel cum a reieșit din documentele prezentate echipei de vizitare.

În ceea ce privește planul de restructurare, **conducerea centrului nu a putut pune la dispoziția echipei de vizitare documentul menționat**, însă a prezentat adresa ANDPDCA nr. 26912/ANDPDCA/DDPD/22/12/2020 prin care se pune în vedere DGASPC Suceava reanalizarea documentației transmise **în vederea obținerii avizului privind restructurarea centrului**. Din analiza aceluiaș document, echipa de vizitare a constatat faptul că DGASPC Suceava a propus următoarele soluții privind reorganizarea:

- reintegrarea în familie a 30 de beneficiari, persoane cu dizabilități;
- transferul la asistent personal profesionist a 10 persoane cu dizabilități;
- transferul în locuințe maxim protejate a 30 de persoane cu dizabilități;
- transferul a 75 de beneficiari în instituții de tip rezidențial private;
- transferul a 50 de beneficiari în actuala locație „Casa Oskar";
- transferul a 50 de beneficiari în actuala locație „Casa Erika" - CAbR nr. 1;
- transferul a 50 de beneficiari în actuala locație „Casa Erika" - CAbR nr. 2;
- transferul a 30 de beneficiari în CIA „Mihail și Gavril Solca";

- transferul a 36 de beneficiari în CIA Amadeus Siret;

- transferul a 25 de beneficiari în CIA Fundu Moldovei;

Dosarele beneficiarilor au fost puse la dispoziția echipei de vizitare de către conducerea și personalul centrului, iar în urma verificărilor nu au fost constatate nereguli majore, în sensul în care acestea erau complete.

Totodată, au fost puse la dispoziția echipei de vizitare următoarele registre și proceduri:

- Registru de evidență privind suspendarea/încetarea serviciului social din centru;
- Registru de abordare epidemiologică;
- Registru de evidență privind încetarea serviciului social din centru 2021;
- Registru evdență cazuri COVID-19;

- Registru evdență cazuri COVID-19;

- Registru de evidență a situațiilor de risc (fără mențiuni înscrise) (Foto 01);

- Registru pentru sesizări și reclamații (fără mențiuni înscrise) (Foto 02);

- Registru de evidență a cazurilor de neglijare, exploatare, violență și abuz (fără mențiuni înscrise) (Foto 03);
- Registru de evidență privind informarea beneficiarilor/reprezentanților legali (o singură mențiune pe anul 2021 - informare cu privire la activități de vacanță);

- Registru barem de urgență materiale sanitare;

- Registru de evidență a cazurilor de tortură și tratamente crude, inumane sau degradante (fără mențiuni înscrise) (Foto 04);

- Registru barem de urgență;

- Caiet monitorizare glicemie;

- Caiet de evidență rețete simple și bilete de trimitere;

- Registru evidența rețetelor compensate;

- Registru consultații medicale;

- Caiet evidență analize 2017;

- Registru consultații medic de familie;

- Registru plening, imobilizați, incontinenți;

- Registru de evidență a deceselor;

Dosarele beneficiarilor au fost puse la dispoziția echipei de vizitare de către conducerea și personalul centrului, iar în urma verificărilor nu au fost constatate nereguli majore, în sensul în care acestea erau complete.

Totodată, au fost puse la dispoziția echipei de vizitare următoarele registre și proceduri:

- Registru de evidență privind suspendarea/încetarea serviciului social din centru;
- Registru de abordare epidemiologică;
- Registru de evidență privind încetarea serviciului social din centru 2021;
- Registru evdență cazuri COVID-19;
- Registru evdență cazuri COVID-19;
- Registru de evidență a situațiilor de risc (fără mențiuni înscrise) (Foto 01);
- Registru pentru sesizări și reclamații (fără mențiuni înscrise) (Foto 02);
- Registru de evidență a cazurilor de neglijare, exploatare, violență și abuz (fără mențiuni înscrise) (Foto 03);
- Registru de evidență privind informarea beneficiarilor/reprezentanților legali (o singură mențiune pe anul 2021 - informare cu privire la activități de vacanță);
- Registru barem de urgență materiale sanitare;
- Registru de evidență a cazurilor de tortură și tratamente crude, inumane sau degradante (fără mențiuni înscrise) (Foto 04);
- Registru barem de urgență;
- Caiet monitorizare glicemie;
- Caiet de evidență rețete simple și bilete de trimitere;
- Registru evidența rețetelor compensate;
- Registru consultații medicale;
- Caiet evidență analize 2017;
- Registru consultații medic de familie;
- Registru plening, imobilizați, incontinenți;
- Registru de evidență a deceselor;

- Procedură operațională privind admiterea persoanelor adulte cu handicap, cu domiciliul/reședința în județul Suceava sau cu domiciliul în alte județe, în centre publice rezidențiale din subordinea D.G.A.S.P.C Suceava
- Procedură operațională privind protecția împotriva torturii și tratamentelor crude, inumane sau degradante;
- Procedură operațională privind igiena și controlul infecțiilor;
- Procedură operațională privind abordarea epidemiologică, în contextul epidemiei cu coronavirus, în centrul rezidențial pentru persoane adulte cu dizabilități;
- Procedură operațională privind asistența în stare terminală sau deces a beneficiarilor;
- Procedură operațională privind protecția împotriva neglijării, exploatării, violenței și abuzului;
- Procedură operațională privind menținerea stării de sănătate a beneficiarilor;
- Procedură operațională privind alimentația beneficiarilor.

În ceea ce privește structura de personal a CRRN Sasca Mică, potrivit informațiilor furnizate de angajații centrului, aceasta cuprinde un număr total de 279 de posturi, din care, la data efectuării vizitei, erau vacante 37 de posturi (postul de medic stomatolog și cel de medic generalist sunt ocupate cu ½ normă), după cum urmează:

Denumire	Posturi ocupate	Posturi vacante
Șef centru	1	-
Prsonal administrativ tehnic PSI și SSM	92	12
Compartiment asistență medicală	153	22
Coordonator personal specialitate	1	1
Medic stomatolog	1	1/2
Medic generalist	1	1/2
Medic psihiatru	1	1
Asistent medical	47	3
Masor	1	-

Infirmier	101	16
Terapie ocupațională	33	4
Asistent social	4	-
Psiholog	4	1
Educator	5	1
Pedagog recuperare	2	-
Instructor edicație	18	2
Total	297	37

Din discuțiile purtate cu administrsatorul dl. E.N., Centrul de Recuperare și Reabilitare Neuropsihiatrică Sasca Mică dispune de o suprafață de 3 ha având mai multe corpuri de clădiri cu diferite întrebuințări: două pavilioane unde locuiesc beneficiarii (Casa Oskar și Casa Erika), ateliere de terapie ocupațională, clădirea centralei, magazii, spălatorie și uscătorie, clădirea atelierului de tâmplărie iar la poartă, la intrarea în centru, se află o sală de prezentare unde sunt expuse o parte din produsele realizate de beneficiarii centrului în atelierele de ergoterapie, dar și premi cupe și medalii obținute în urma participării beneficiarilor la diferite competiții sportive destinate persoanelor cu dizabilități.

La cererea echipei de vizitare, administratorul a desemnat o persoană care să preia inspectorul și cei doi reprezentanți ai societătii civile și să însoțească pe întraga perioadă a vizitei, persoana desemnata fiind administratorul Casei Oskar, dna. C. E., educator cu atribuții de asistent social.

La sosirea d-nei. M.F șef centru, echipa de monitorizare a fost întrebată de ce a venit în vizită fără să anunțe în prealabil, iar echipa de vizitare a precizat cadrul legal în baza căruia Consiliul de monitorizare își desfășoară activitatea și efectuează vizite de monitorizare.

Beneficiarii Centrului de Recuperare și Reabilitare Neuropsihiatrică Sasca Mică sunt găzduiți în două pavilioane denumite "Casa Oskar", respectiv „Casa Erika", acestea prezentând condiții de cazare total diferite.

Clădirea în care funcționează ,,Casa Oskar" denumita în continuare și ,,pavilion" este structurată pe două niveluri (P+1) și găzduiește 111 beneficiari, astfel:

Nivel	Număr dormitoare	Capacitate	Băi
Parter	7	6-7 paturi	O baie cu patru lavoare, trei cabine wc, doua pisoare si doua dușuri, desevind un număr de 48 de beneficiari
Etaj	8	7-9 paturi	O baie cu trei lavoare, patru cabine wc, doua pisoare si patru dușuri, deservind un număr de 63 de beneficiari

În pavilion se mai regăsesc două minibucatării, una pe fiecare nivel, camera de garda și o sală destinată ludoterapiei.

Curtea centrului este comună pentru ambele pavilioane, este generoasă, cu arbori, iarba si bănci, dar are un aspect neîngrijit.

Din relatările angajaților, cabinetul de fizioterapie, cabinetul de meloterapie, cabinetul psihologic, farmacia, izolatorul și camera intimă deservesc beneficiarii din ambele pavilioane.

Deasemenea, sala de mese și bucătăria deservesc beneficiarii din ambele pavilioane, acestea fiind situate într-un corp lipit Casei Oskar, accesul fiind realizat printr-un hol/culoar folosit de beneficiarii Casei Oskar, mai existand o intrare și din curte, pentru beneficiarii din Casa Erika.

2. Beneficiarii

Personalul centrului nu a putut furniza date defalcate pe pavilioane cu privire la afecțiunile, tipul și gradul de handicap al beneficiarilor sau privind grupele de vârstă în care cei 111 beneficiari ai Casei Oskar sunt încadrați.

Personalul centrului a oferit informațiile mentionate, privind beneficiarii din ambele pavilioane :

Numărul total de beneficiari	PușI sub interdicție
330	9

Femei	Bărbați
139	191

Vârsta beneficiarilor:

18-30	30-50	Peste 50 ani
21	130	179

Tipul de dizabilități

Fizic	Mental	Psihic	Asociat
3	182	123	22

Grad de handicap

Grav cu asistent personal	Grav	Accentuat	Mediu/ușor
96	26	201	7

3. Drepturile prevăzute de Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități

a) Accesibilitate, mobilitatea personală, libertatea și expresia de opinie și accesul la informatie conform art. 9, 20 și 21 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități

Din punct de vedere al spațiului de cazare, centrul funcționează într-o clădire structurată pe două niveluri, tip P+1, ce nu este dotată cu un sistem pentru transportul pe verticală al persoanelor ce se deplasează în fotoliu rulant.

Curtea centrului este comună pentru ambele pavilioane, este generoasă, cu arbori, spațiu verde și bănci pentru recreere, dar are un aspect neîngrijit. Pe spațiul verede între aleile de acces, echipa de vizitare a observat existența unui tub îngropat în sol, ce părea a fi o gură de canalizare, parțial acoperită, astfel existând riscul de accidentare al beneficiarilor.

Pavilionul este prevăzut cu două intrări, din care doar una este accesibilizată cu rampă de acces, fara a avea "mană curentă", pentru a facilita deplasarea persoanelor imobilizate în fotoliul rulant. (foto 5)

În spațiul scărilor ce duceau la etaj nu a fost identificat un sistem de transport pe verticală și a unui suport tip „mână curentă".

În ceea ce privește spațiile de dormit, în majoritate dormitoarelor se regasesc paturi metalice, suprapuse fără a fi prevazute macar cu o scara pentru a le ușura beneficiarilor urcarea și coborârea din acestea.(foto 6)

Totodată în dormitoare se regaseau câte 3 paturi lipite, astfel limitandu-se mobilitatea beneficiarilor dar și accesul personalului la patul acestora. (foto 7)

Băile nu erau accesibilizate cu dispozitive specifice nevoilor individuale ale beneficiarilor.

b) Recunoașterea egală în fața legii și accesul la justiție prevăzute la art. 12 și 13 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

Din declarațiile personalului, dar și din documentele puse la dispoziția echipei și analizarea dosarelor beneficiarilor din Casa Oskar, la data vizitei s-a constatat că în acest pavilion se afla trei beneficiari puși sub interdicție judecătorescă în temeiul art. 142 și 145 cod familie și următoarele.

Astfel, în anul 2012 beneficiarul M.F, în anul 2014 beneficiarul M.I. si în anul 2017 beneficiarul I.S., prin hotărâre judecătorească au fost puși sub interdicție la cererea familiei, având numit tutor din cadrul acesteia.

Totodată, în urma analizării dosarelor sociale s-a constatat faptul că persoanele puse sub interdicție, au semnat personal contractele de servicii sociale și nu prin reprezentant legal, așa cum prevede legea, mai mult, acestea fiind avizate și de serviciul juridic din cadrul D.G.A.S.P.C. Suceava.

În încercarea echipei de vizitare de a afla cum a fost posibil ca beneficiarii puși sub interdicție să semneze acte în nume propiu, asistentul social dna. I.M, a relatat faptul că

a crezut că dacă beneficiarul este încadrat în grad de handicap grav, nu mai opereaza hotărârea judecătorească de punere sub interdicție, astfel că a transmis către departamentul juridic al D.G.A.S.P.C. Suceava referatele privind încheierea contractelor de servicii sociale fără a atașa și hotărârea judecătorească, motivând că juristul nu a știut ce model de contract trebuie redactat.

De asemenea, în urma analizării dosarelor beneficiarilor, au fost găsite certificate de naștere plastifiate.

c) Libertatea și siguranța persoanei, Nimeni nu poate fi supus torturii și niciunui fel de pedeapsă sau de tratament crud, inuman ori degradant, nimeni nu poate fi supus exploatării, violenței și abuzului, protejarea integrității persoane prevăzute de art. 14, 15, 16, 17 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

La sosirea echipei de vizitare în Centrul de Recuperare și Reabilitare Neuropsihiatrică Sasca Mică, aceasta a găsit poarta larg deschisă iar la punctul de acces în instituție nu se afla niciun angajat, astfel fiind pusă în pericol siguranta beneficiarilor,aceștia putând ieși nestingheriți, fără a sesiza nimeni, dar și pătrunderea cu mare ușurință a oicărei persoane. În următoarele zile, portarul a fost prezent la intrarea în centru sau în apropierea acesteia, dar poarta rămânând larg deschisă pe toata perioada vizitei.(foto 8)

Centrul nu beneficiază de sistem de supravegere video a spațiilor comune în interior, dar nici în exterior, avad doar serviciu de pază la intrarea în centru.

Echipa a luat contact cu o persoană aflată pe o bancă în curtea centrului, și a rugat-o să anunțe portarul sau un angajat al centrului de sosirea echipei, ulterior aflând că acesta era un beneficiar.

Astfel, prima interacțiune a echipei de vizitare a fost cu acest beneficiar, iar după sosirea portarului și a administratorul centrului, acesta din urmă a îndrumat inspectorul de monitorizare și cei doi reprezentanți ai societății civile, experți independenți, în clădirea administrativă. În prealabil a fost măsurată temperatura membrilor echipei de vizitare și s-a completat în registrul de triaj epidemiologic pentru evitarea infectării cu virusul SARS CoV 2.

Din relatările personalului, dar și din documentele puse la dispoziția echipei de vizitare, beneficiarii se pot deplasa în afara centrului în baza unui bilet de voie. Astfel s-

a constatat că la nivelul centrului nu există o procedură în acest sens și nici existența unui registru de evidență a învoirilor, doar un dosar unde sunt păstrate biletele de voie.

Un potențial risc privind siguranța beneficiarilor ce necesită asistență medicală psihiatrică permanentă este și faptul că postul de medic psihiatru, la momentul efectuării vizitei, era vacant, astfel că nevoile individuale ale beneficiarilor cu manifestări auto-agresive sau heteroagresive nu pot fi preîntâmpinate sau gestionate la nivelul centrului, fiind necesară apelarea serviciului de urgență 112.

Un alt factor de risc îl reprezintă depozitarea în toate dulapurile beneficiarilor a unor produse de curățare, dar și împrăștierea pe jos în camere a pulberii de cloramină, astfel, exisând riscul ca beneficiarii să ingereze acele substanțe, lăsate neasigurate. (foto 9)

Prin faptul că la nivelul DGASPC Suceava nu există încheiate contracte de dezinsecție, dezinfecție și deratizare, în curte și magazii sunt șobolani, iar în pavilion sunt gândaci și foarte multe muște.

Centrul are elaborate Ghidul și Carta beneficiarului, dar acestea nu sunt puse la dispoziția persoanelor instituționalizate și vizitatorilor acestora.

Pe parcursul vizitei în casa Oskar nu a fost observat niciun recipient destinat beneficiarilor pentru a putea depune sesizări/reclamații sau sugestii, iar din discuțiile purtate cu aceștia mai mulți au relatat că nu știu că pot face acest lucru.

Totodată din discuțiile purtate cu beneficiarii s-a constatat că aceștia nu își cunosc derepturile și nici cum le pot exercita, la nivelul centrului existând un registru de instruire a beneficiarilor în care erau făcute consemnări referitoare doar la consumul de droguri, consumul de tutun măsuri de prevenire și combatere a imbolnăvirilor cu SARS CoV 2, beneficiile și riscurile medicamentelor și alte informfări, dar nicio informare referitoare la drepturile beneficiarilor sau prevenirea abuzurilor.

Cu toate acestea, niciun beneficiar nu a semnalat situații de abuz, agresiuni fizice sau verbale.

d) Libertatea de mișcare și cetățenie, viață independentă și integrare în comunitate conform art. 18, 19 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități

Privind abilitarea și reabilitarea beneficiarilor la nivelul pavilionului există doar o cameră de ludoterapie, personalul menționând că în Casa Erika se află un cabinet fizioterapie, cabinet psihiologic, cabinet meloterapie, acestea deservind ambele pavilioane. La parter în holul Casei Erika se aflau doua spaliere, personalul numind acel spațiu „cabinet de kinetoterapie". (foto 10)

Centrul dispune de o clădire în formă de potcoavă în cadrul căreia se regăsesc numeroase ateliere de ergoterapie: atelier de țesătorie, atelier de cusătorie, atelier de cizmărie, atelier de croitorie si tricotaje, atelier de pictură, atelier de sculptură, dar și un atelier unde se confecționau lumânări, doar în anotimpurile reci. (foto11)

Având în vedere contextul epidemiologic în care ne aflăm, nu s-au putut organiza excursii sau alte activități în afara centrului.

De asemenea, a fost menționat faptul că beneficiarii părăsesc centrul pentru a merge la magazinul din apropierea acestuia și la biserică doar însoțiți de angajați ai instituției. Acest lucru a fost confirmat verbal de către una dintre angajatele magazinului din apropiere, care a menționat că este fiica uneia dintre angajatele centrului și că așteaptă organizarea unui concurs pentru posturile vacante din centru, întrucât „este bine să lucrezi acolo".

În urma studierii dosarelor sociale și psihologice ale beneficiarilor s-a constatat că acestea conțin contractele de servicii sociale, copie C.I., certificat de naștere, certificat de încadrare în grad de handicap, hotărâre de punere sub interdicție, acolo unde este cazul, dar și alte documente ce completează dosarul.

În Casa Oskar este instituționalizat dl. D. B., în dosarul căruia se află o cerere scrisă, în format electronic și semnată olograf de acesta, prin care își exprimă dorința de a fi „internat" într-un C.R.R.N. din cadrul D.G.A.S.P.C Suceava. (foto 12)

Din discuțiile purtate cu beneficiarul, acesta a spus ca el nu a vrut în C.R.R.N. Sasca Mică, exprimându-și dorința de a fi mutat în alt centru, iar printr-o cerere întocmită și redactată olograf de către beneficiar, de a i se oferi șansa să își continue studiile ,,pentru a învăța o profesie pe baza căreia să pot sa imi găsesc un loc de muncă în viitor".(foto 13)

În urma discuțiile purate cu beneficiarii Casei Oskar, o parte din acestia își doreau să se reîntoarcă în familie, altii doresc să plece în alt centru, cei mai vechi beneficiari ai centrului, nu isi doresc sa părăsească centrul din Sasca Mică.

La data efectuării vizitei de monitorizare, se aflau în lucru documentele de reintegrare în familie a trei beneficiari, neputând fi furnizate date suplimentare despre stadiul în care se află dosarele acestora, deoarece asistenții sociali care se ocupă de cele trei cazuri sunt pe teren, conform discuțiilor purtate cu angajații.

e) Dreptul la viață personală, respectul pentru cămin și familie conform art. 22, 23 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități

Din discuțiile purtate s-a constatat că doi dintre beneficiari (C.M. și A.) formează un cuplu de foarte mult timp și doresc să fie transferați într-o locuință protejată sau locuință socială, deoarece în C.R.R.N. Sasca Mică sunt cazați în pavilioane separate, neavând o cameră a lor. Aceștia își doresc să întemeieze o familie.

Printre gunoaie, într-o încăpere cu dimensiunile de aproximativ 1m x 2m în care se regăsea pe podea un buret murdar și deteriorat, ce părea a proveni dintr-o saltea de pat, acest cuplu de beneficiari a improvizat o „cameră intimă", așa cum au numit-o ei, unde întrețin raporturi sexuale. Aceștia au declarat că au cunoștință de existența camerei intime comună celor două pavilioane, doar că le este rușine să ceară mereu cheia și să urce două etaje plus mansarda, defilând prin fața tuturor beneficiarilor Casei Erika, acolo unde se află această cameră. (foto 14, 15)

Din discuțiile purtate cu dl. C.M și cu partenera acestuia, d-na A. „camera intimă" ar fi o dependință a vechilor grajduri unde erau crescute animale domestice, respectiv găini.

În urma discuțiilor purtate de către echipa de monitorizare cu acest cuplu, a reieșit că acesta nu frecventeaza camera intimă ce deserveste toți cei 330 de beneficiari, situată la ultimul nivel în Casa Erika. (foto 16)

Centru asigură masuri de contracepție pentru un numar de 56 de femei.

f) Educație conform art. 24 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități

La data efectuării vizitei de monitorizare, niciunul din cei 111 beneficiari găzduiți în Casa Oskar, nu urma cursuri școlare sau programe educaționale ce au ca scop dezvoltarea competențelor.

În acest sens, doar beneficiarul D.B. în varstă de 18 ani, și-a exprimat dorința de a continua studiile.

g) Sănatate conform art. 25 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități

Cabinetul psihologic se află în Casa Erika. Exista 3 psihologi angajați la nivelul centrului, doi dintre ei oferind servicii beneficiarilor Casei Oskar. Aceștia au programul de la 8:00 - 16:00. Ambii sunt psihologi clinicieni.

În cadrul cabinetului se desfășoară servicii de: consiliere, terapie de grup, discuții individuale etc.

Fiecare beneficiar avea întocmit un dosar, în care au fost găsite:

1. Fișă de monitorizare
2. Fișă de psihodiagnostic și evaluare clinică
3. Fișă de monitorizare a evoluției beneficiarului
4. Examen psihologic
5. Fișă de psihodiagnostic și reevaluare clinică
6. Fișă de reevaluare
7. Evaluarea statusului senzorial și psihoafectiv al beneficiarilor.

La fiecare șase luni se face o evaluare psihologică a beneficiarilor.

Beneficiarii au fost de asemenea, evaluați de o comisie pentru a se stabili unde se vor încadra în urma restructurării centrului.

Cabinetul medical este situat la parterul Casei Oskar. Aici se află registrul și dosarele medicale ale beneficiarilor. Aparatul de urgență este păstrat într-un dulap, tip vitrină, iar neurolepticele erau păstrate în cutii de plastic, așezate pe frigider și dulapul cu aparatul de urgență. (foto 17)

La nivelul cabinetului medical există un grafic de menstruații.

Beneficiarelor li se acorda contracepție la nivelul cabinetului medical.

Beneficiarii sunt împărțiți în opt grupe:

1. Sf. Gheorghe - 13 beneficiari
2. Sf. Ioan - 12 beneficiari
3 Sf. Alexandru - 13 beneficiari
4. Sf. Stefan - 9 beneficiari
5. Sf. Daniil - 16 beneficiari
6. Sf. Pavel - 15 beneficiari
7. Sf. Filofteia - 17 beneficiari
8. Sf. Iustin - 16 beneficiari

Există 8 asistenți medicali responsabili pentru fiecare grupă, ce lucrează în intervalul 8 - 16:30 și încă doi asistenti medicali la camera de gardă, ce lucrează în ture de 12 ore.

La momentul efectuării vizitei, 3 dintre asistenții medicali responsabili de grupe se aflau în concediu de odihnă și unul în concediu de îngrijire a copilului.

Asistenții medicali responsabili pentru fiecare grupă, administrează tratamentul medicamentos în camerele beneficiarilor, conform prescripției medicului.

Beneficiarilor cu afecțiuni hepatice (care primesc tratament cu Lipantil, Liv 52, Silimarină etc.) li se fac analize medicale la un interval de șase luni.

Celorlați beneficiari nu li s-au mai facut analize din 2019-2020, existând chiar beneficiari care nu au analizele medicale actualizate din anul 2017.

Beneficiarii sunt înscriși la medicul de familie din comunitate.

Acesta are cabinetul în imediata vecinatate a centrului.

Medicul de familie a fost întâlnit în mai multe zile de către echipa de monitorizare, în interiorul centrului.

Consultațiile la psihiatru, neurolog sau alte specialități se efectuează cu bilet de trimitere de la medicul de familie.

La nivelul întregului centru există un medic generalist angajat cu jumătate de normă, avand programul de la 15:00 la 19:00.

Echipa de monitorizare nu l-a întâlnit în niciuna din zilele de vizită.

Centrul are un post vacant de medic psihiatru.

Farmacia se află în Casa Erika și deservește întregul centru.

Aici lucrează un singur asistent de farmacie, iar programul de lucru este de 8 ore pe zi, de la 08:00 la 16:30.

Acesta a fost angajat pe perioada stării de urgență, contractul său de muncă fiind valabil până la terminarea stării de alertă și pentru o perioadă de treizeci de zile, după încetarea acesteia.

Nu există un registru specific pentru evidența neurolepticelor, acestea fiind trecute într-un registru comun cu celelalte medicamente.

Centrul nu are angajat un farmacist, postul nefiind prevăzut în organigramă.

Centrul este prevăzut cu un cabinet de fizioterapie, aflat în cadrul Casei Erika, ce deservește rezidenții ambelor pavilioane.

Cabinetul are următoarele dotări:

1. O combină multifuncțională BTL cu electroterapie, laser și ultrasunet;

2. Un aparat BTL de magnetoterapie;

3. Un aparat de unde scurte;

4. Cada patru celulară Trautwein (băi galvanice). (foto 18)

La nivelul cabinetului lucrează un asistent de fizioterapie și un tehnician maseor.

Consultațiile și planul de tratament sunt realizate de către medic prin intermediul telemedicinei, conform celor declarate de personalul centrului.

Nu există personal cu studii superioare (medic/kinetoterapeut/fiziokinetoterapeut) pentru serviciile de recuperare și reabilitare medicală de la nivelul centrului.

Nu există o sală de kinetoterapie la nivelul centrului.

Centrul are angajat cu jumătate de normă un medic stomatolog care activează în cadrul cabinetului personal ce se află în comunitate.

La nivelul centrului nu există un registru medical în care să fie consemnate tratamentele stomatologice efectuate.

Foarte mulți beneficiari s-au plâns că au dureri dentare sau că nu au dinți.

Din dosarele medicale ale beneficiarilor a reieșit că problemele de natură stomatologică ale acestora sunt tratate medicamentos cu antibiotic și antiinflamator, sau se efectuează extracții dentare. Personalul a declarat că nu sunt bani pentru alt tip de tratament stomatologic și că oricum ar fi dificilă acordarea tratamentului beneficiarilor, având în vedere diagnosticele acestora.

Centrul facilitează sau realizează formalități de înmormântare.

Centrul informează în scris, prin poștă electronică sau telefonic, rudele beneficiarului și Consiliul de Monitorizare.

În anul 2021 a fost înregistrat un număr de 6 decese, niciunul cauzat de infectarea cu virusul SARS CoV 2.

h) Munca și încadrarea în câmpul muncii conform art. 27 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități

La data efectuării vizitei de monitorizare niciunul dintre beneficiarii Casei Oskar nu era angajat, dar foarte mulți își doreau să lucreze, potrivit declarațiilor acestora.

Există un beneficiar dl. C.M. care desfășoară activități de curierat în centru, dar și în afara acestuia, activități de reciclare a deșeurilor, sortarea și valorificarea lor, banii obținuți revenind centrului, iar uneori mai primește și el bani pentru activitățile prestate.

i) Standardele de viață și protecție socială adecvate, conform art. 28 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități

Casa Oskar funcționează într-o clădire veche, insalubră, dispusă pe două niveluri, (P+1) și găzduiește un număr de 111 beneficiari, cu vârste cuprinse între 18 și 57 de ani, din care 40 de beneficiari de gen feminin și 71 de gen masculin, toți fiind încadrați în grad de handicap. (foto 19)

Cei 111 beneficiari ai Casei Oskar sunt împărțiți în 8 grupe, Sf. Gheorghe, Sf. Ioan, Sf. Ștefan, Sf. Alexandru, Sf. Daniil, Sf. Pavel, Sf. Filofteea și Sf. Iustin.

În vecinătatea atelierului de tâmplărie, echipa de vizitare a observat un spațiu insalubru în care beneficiarii au acces neîngrădit. Acolo erau aruncate gunoaie, pubele metalice deteriorate și sparte, saltele de pat rupte, murdare, putrezite, și pline de urină, cărămizi, resturi din obiecte de mobilier, bucăți de lemne, stinghii ascuțite cu care beneficiarii se pot răni atât pe ei, pe alți beneficiari,dar și pe alte persoane cu care aceștia pot intra în contact.

De asemenea, acest spațiu era plin de fecale, urină și bucăți de material textil, haine aruncate și constituie un adevărat focar de infecție.

Încă de la exterior, pavilionul prezintă un aspect deplorabil cu urme de degradare, cu pereți scorojiți și murdari.

La intrarea în Casa Oskar te lovește un miros greu, insuportabil, de urină, iar interiorul pavilonului este total neprimitor, mizer, cu gândaci, pereți murdari și deteriorați, iar pe holuri găsesti beneficiari stând pe jos pe care umblă mușteIe.

Atât holul de la parter, cât și cel de la etaj, au paviment placat cu gresie spartă, în unele locuri lipsind plăci și este murdar și lipicios.

În spațiul de sub scara ce duce la etaj, era o mică magazie în care erau depozitate cutii cu scutece absorbante pentru adulti, ce erau ținute direct pe ciment, în umezeală și igrasie, iar la ridicarea cutiei de carton, aceasta s-a rupt, căzând pachetele cu scutece și lăsând să se vadă cum umblau gândacii pe sub ele. (foto 21-24)

Spațiile de locuit, grupurile sanitare și spațiile în care își desfășoară beneficiarii activitatățile, nu sunt adaptate la nevoile acestora.

Pavilionul dispune de 15 dormitoare, două băi, câte una pe fiecare etaj, un cabinet de ludoterapie, cameră de gardă, dependințe și două minibucătării.

În marea majoritate, dormitoarele au gratii la geamuri. (foto 25)

Pe lângă cele două grupuri sanitare comune mai există și un grup sanitar spațios cu două căzi de baie, un lavoar și un vas wc, angajații menționând că aceasta este baia personalului. (foto 26)

- La parter se afla o sală de ludoterapie, o mini bucatarie, 7 dormitoare dotate cu 6-7 paturi.

În cele șapte dormitoare sunt cazați 48 de beneficiari, iar la capătul culoarului se află un grup sanitar comun, dotat cu patru lavoare, trei cabine WC, două pisoare și două dușuri, ce deservește beneficiarii de la parterul pavilionului.

- La etaj se află opt dormitoare, fiecare având 6-9 paturi, o minibucatărie, iar la capătul culoarului se afla un grup sanitar compus din trei lavoare, trei cabine WC, două pisoare și patru dușuri, destinate să deserveascaă celor 63 de beneficiari situați la etaj.

Din cauza spațiului supraaglomerat din camere, mobilierul este insuficient, fiind aplasată doar o masă cu câteva scaune, câteva dulapuri insuficiente pentru a deservi toți beneficiarii din cameră și ocazional câte o noptieră.

În puținele dulapuri din camere, ce ar trebui să fie destinate doar depozitării hainelor și bunurilor personale ale beneficiarilor, pe rafturile acestora sunt depozitate și soluții destinate curățeniei, pungi cu hârtie igienică, pături, pilote, lenjeri de pat, dar și bunuri ce aparțin personalului, cu toate că centrul dispune de foarte multe clădiri destinate depozitării acestor produse.

În dormitoare, mobilierul este vechi și deteriorat, cu paturi ruginite și rupte, cu pereți murdari, iar dna. M.F., sef centru, a relatat că unele paturi sunt vechi chiar și de 30 de ani.

O parte din dormitoare au pavimentul din ciment sau parchet, acoperit cu covoare.

Paturile sunt din metal sau lemn, toate fiind foarte uzate, iar marea majoritate a lenjeriilor de pat erau rupte, murdare, puse pe pat peste firimituri, hârtii și haine murdare.

În camere te izbește un miros puternic de urină, cu precădere în cele unde, spun angajații, sunt mai mulți beneficiari cu incontinență urinară.

Saltelele, neavând aleze, sunt îmbibate cu urină, iar cele pe care angajații au improvizat „aleze" din metraj de celofan, sunt mucegăite, urina infiltrându-se prin spațiile/găurile apărute în folia de plastic, salteaua rămânând udă un timp îndelungat, mucegăind. (foto 27-32)

Ca o ironie, beneficiarii cu incontinență urinară sunt cazați în camere unde pavimentul este acoperit cu parchet din lemn.

Într-una din camere lipseau porțiuni din parchet, plăci din acesta fiind găsite de către echipa de vizitare depozitate între paturile a doi beneficiari, personalul motivând că a curs caloriferul și au scos parchetul pentru a se usca. (foto 33)

Sub paturile beneficiarilor se aflau oliţe de noapte, găleţi sau ploşti, în care noaptea aceştia urinează. Uneori beneficiarii, involuntar, răsturnau în cameră recipientele cu urină, astfel, inevitabil parchetul din camerele beneficiarilor cu incontinenţă urinară este plin de urină.

Într-una din zile, echipa de vizitare a observat pe jos o pulbere albă, despre care a întrebat angajaţii, iar aceştia au spus că au folosit cloramină pentru a mai acoperi mirosul pestilenţial de urină din camere.

În afara faptului că saltelele erau ude de urină şi foarte uzate, unele chiar imposibil a mai fi utilizate, au fost găsite pe paturile beneficiarilor.

La intrarea în pavilion, la ora 09:30, echipa de vizitare a găsit dormitoare unde paturile nu aveau saltele, pe ele fiind puse doar cartoane, scânduri sau plăci de polistiren, acoperite cu un cearşaf şi o pătura, angajaţii spunând că au scos saltelele la uscat, fiind pline de urină.

Echipa de vizitare dorind să vadă locul unde sunt puse la uscat aceste saltele, administratorul pavilionului, dna. C.E. a condus echipa de vizitare într-un spaţiu împrejmuit din a propierea pavilionului, ce părea a fi spaţiu pentru gunoi, şi a indicat nişte saltele insalubre puse peste un gard, dar numărul de saltele aflate la uscat nu acoperea paturile găsite fără saltele. (foto 34)

La întrebările de ce nu cer saltele, de ce nu le schimbă, de ce ţin beneficiarii în acele condiţii, răspunsul a fost că „acestea sunt condiţiile, doamnă", administratorul pavilionului dna. C.E. spunând că nu sunt alte saltele, că a cerut la magazie şi i s-a spus că nu sunt saltele şi nici lenjerii de pat.

În cele din urmă echipa de vizitare a aflat că centrul deţine totuşi magazii unde sunt depozitate produse de curăţenie şi de cazarmament.

Magazionerul, soţul bucătăresei centrului, a deschis magaziile de tip hangar la cererea echipei de vizitare, mai puţin una, motivând ca acel hangar îl are în administrare o angajată a centrului care la acel moment se afla în concediu şi căreia nu îi ţinea nimeni locul, iar aceasta a plecat cu cheile depozitului acasa.

Echipa de vizitare, motivat, a continuat insistent să ceară să fie deschis acel hangar, dar fară niciun rezultat, moment în care inspectorul a observant o scară de lemn în hangarul alaturat, astfel urcându-se până aproape de acoperiş, loc în care hangarul era prevăzut cu gratii şi se putea vedea în interiorul acestuia, a observat că în acel hangar erau depozitate foarte multe saltele într-o stare impecabilă, pilote, cearşafuri şi lenjerii de pat noi. (foto 35)

În celelalte hangare/magazii erau depozitate materiale de costructii, sicrie realizate în atelierul centrului, peleți pentru centrală, încălțăminte dar și foarte multe haine nefolosite, ce nu erau casate, provenite din donații, fiind chiar și pantaloni de la armată de acum 30 de ani, din spusele magazionerului și administratorului dl. N.

Spațiile destinate celor două grupuri sanitare ale pavilionului sunt insalubre, prezentând un grad ridicat de degradare.

Camera dușurilor are două ferestre mici în partea de sus a încăperii, iar ferestrele camerei de la parter sunt prevăzute cu gratii. Instalațiile sanitare sunt degradate, iar o parte din dușuri nu au pară de duș.

Pereții sunt acoperiți cu faianță veche, pe alocuri spartă, tavanul se cojește și prezinta urme de umezeală și mucegai.

Pavimentul este placat cu gresie, aceasta este uzată și spartă, cu bucăți desprinse ce încă se aflau pe jos, existând pericolul ca beneficiarii să se rănească. (foto 36)

În timpul vizitei de monitorizare, o angajată a centrului introducea mopul în vasul de WC, apoi spăla cu el pe jos.

Într-una din zile echipa de vizitare a părăsit centrul, dar s-a întors după aproximativ 20 minute și a constatat că personalul centrului se afla în camerele beneficiarilor și luau de pe pat lenjeriile curate.

Conform spuselor angajatilor, apa caldă este livrată doar seara, atunci când se conecteaza boilerul. Au mai menționat faptul că beneficiarilor li se face baie conform programului de „baie generală".

Băile destinate personaluliui, în contrast cu cele ale beneficiarilor, erau păstrate curate și nu prezentau urme de uzură sau bucăți de gresie și faianță spartă și ramasă pe jos.

Magaziile de alimente sunt curate, întreținute, dar alimentele nu sunt aranjate și nici organizate corect, nu sunt așezate pe sortimente și nici etichetate.

Beciurile sunt insalubre cu igrasie și umezeală, cu pereți scorojiți, iar produsele sunt ținute direct pe jos în umezeală. (foto 37)

Mâncarea este gătita la nivelul centrului, iar vesela din care mănâncă beneficiarii este din metal și foarte uzată. (foto 38)

Din spusele angajaților meniul este întocmit zilnic de către bucătăreasă, psihopedagog, administrator, secretară și șeful de centru, fiind consultat și un beneficiar.

Zilnic se gătesc două variante de meniu: unul normal și unul pentru regimuri alimentare (hepatic, hiposodat etc.). Bucătăria este comună pentru Casa Erika și Casa Oskar.

Beneficiarii servesc masa în trei schimburi. Opt dintre ei au meniu pasat. Persoanele nedeplasabile servesc masa în camere.

Exista un frigider în care sunt păstrate probele de mâncare, pentru fiecare fel alimentar, timp de 48 de ore.

j) Situatii de risc si urgente umanitare, conform art. 11 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități - Gestionarea la nivelul centrului a situației epidemiologice actuale

La data efectuării vizitei de monitorizare doar 17 beneficiari din totalul 330 erau nevaccinați împotriva SARS CoV 2 fie pentru că au refuzat, fie din motive medicale, fie că nu s-a putut lua legătura cu tutorele pentru a-și exprima acordul, în cazul celor puși sub interdicție.

Deși la nivelul centrului există o procedură privind abordarea epidemiologică, aproape toți beneficiarii au fost testați pozitiv.

III. Recomandări

Având în vedere cele constatate în urma vizitei efectuate la Centrul de Recuperare și Reabilitare Neuropsihiatrică Sasca Mică - Casa Oskar din cadrul DGASPC Suceava, echipa de vizitare formulează următoarele recomandări:

1. Remedierea, în regim de urgență, a situației create prin semnarea contractelor de prestări servicii de către persoanele puse sub interdicție.
2. Încheierea, în regim de urgență, a unui contract de prestări servicii de dezinfecție, dezinsecție și deratizare.

3. Achiziția, în regim de urgență, a obiectelor de cazarmament necesare asigurării confortului minim al beneficiarilor.
4. Demararea, în regim de urgență, a demersurilor necesare în vederea efectuării reparațiilor necesare în grupurile sanitare.
5. Dispunerea, în regim de urgență, a măsurilor necesare în vederea conformării cu prevederile *Ordinului nr. 82 din 16 ianuarie 2019privind aprobarea standardelor specifice minime de calitate obligatorii pentru serviciile sociale destinate persoanelor adulte cu dizabilităţi*, în ceea ce privește numărul maxim de persoane din fiecare dormitor și suprafața minimă alocată fiecărei persoane.
6. Elaborarea, implementarea și aplicarea efectivă a unei proceduri privind acordarea asistenței și suportului în luarea unei decizii și nici instrumentele aferente acestui tip de sprijin.
7. Identificare și implementarea soluțiilor optime în vederea asigurării respectării dreptului la intimitate și viață privată al cuplurilor formate în centru.
8. Elaborarea și implementarea unei proceduri privind accesul vizitatorilor în centru, învoirea beneficiarilor și întocmirea unui registru de evidență a învoirilor.
9. Urgentarea procedurilor privind ocuparea posturilor vacante din cadrulcompartimentelor Asistență Medicală și Terapie Ocupațională (medic psihiatru, asisten medical, infirmier, psiholog, educator, instructor educație).
10. Afișarea, la avizierele de la fiecare etaj, a Ghidului beneficiarului, a Cartei beneficiarului, a meniului zilnic și a programului săptămânal de activități.
11. Diversificarea activităților de socializare și ocupare a timpului liber.
12. Identificarea soluțiilor tehnice și demararea procedurilor legale necesare în vederea creșterii gradului de accesibilitate în centru, prin demararea procedurilor în vederea montării unui ascensor pentru facilitarea accesului beneficiarilor ce se deplasează în scaun rulant la etajul clădirii, in Casa Oskar, dar și montarea barelor de susținere de tip „mână curentă" în spațiile comune.
13. Implementarea măsurilor necesare asigurării pazei centrului.
14. Întrepinderea, în regim de urgență, a demersurilor privind obținerea avizului ANDPDCA pentru planul de restructurare a CRRN Sasca Mică.
15. Efectuarea de igienizare și repararea pereților deteriorați sau care prezintă urme de murdărie.
16. Întocmirea unui registru de evidență, sau după caz, evidențierea în fișele individuale de tratament a medicației neuropsihiatrice.
17. Reevaluarea beneficiarilor în vederea dezinstituționalizării acestora sau reintegrării în familie.

Recomandăm efectuarea periodică a cursurilor de formare profesională continuă, a unor activități de dezvoltare personală și responsabilizare a personalului cu privire la metodele de abordare, comunicare și relaționare cu beneficiarii, în funcție de particularitățile psiho-comportamentale ale acestora, de cursuri de perfecționare și pregătire profesională pentru personalul Centrul de Recuperare și Reabilitare Neuropsihiatrică Sasca Mică - „Casa Oskar", în vederea respectării drepturilor personelor cu dizabilități.

Pentru buna desfășurare a activității Centrul de Recuperare și Reabilitare Neuropsihiatrică Sasca Mică - „Casa Oskar", recomandăm Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului Suceava, susținerea și aprobarea referatelor de necesitate întocmite de către conducerea acestuia.

Prezentul raport are anexate un nr. de 43 planșe foto, din care rezultă cele consemnate în acesta.

Restul planșelor în care pot apărea și unii beneficiari, nu se fac publice, ele ramânând îndosariate la sediul Consiliului de Monitorizare spre consultarea persoanelor abilitate.

Inspector de monitorizare - Dumitrescu Monica

Expert extern - Chivu Adriana

Expert extern - Nedelea Gabriela Petruța